

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

организованно сбрасывание воды в озеро Кинерет из реки Литани в размере 150 млн. куб м, а также из рек Хасбани и Ваззани по 65 млн. куб м.

Еще одним примером возможной конфронтации может послужить ситуация сложившаяся в начале 2013 года в Египте, когда экс-президент Египта Мохаммеда Мурси и ряд высокопоставленных чиновников обсуждали возможности силовой акции против Эфиопии, которая начала строительство дамбы «Возрождения» на Голубом Ниле (притока Нила). По оценкам экспертов Египет может потерять до 20% воды, и без того страдающего от её дефицита. Все предложения были отвергнуты, но последующая риторика Египта показывала, что страна готова пойти на крайние меры, так как Нил является основой жизнедеятельности этого государства.

Таким образом, территориально - географическое расположение арабских стран и их природно-ресурсный потенциал является важнейшим внешнеполитическим ресурсом государств Арабского Востока.

Список использованных источников

1. Демченко А.В. Внутренние факторы формирования внешней политики стран Арабского Востока // Вестник МГИМО-Университета, №1 (10), Москва, 2010 г. 1 стр.
2. Таукиаат аль-би'а лил-минтакати аль-арабия (Экологическая перспектива для арабского региона), Великобритания, 2010 г., 23 стр.
3. BP Statistical Review of World Energy, June 2008, London, UK.
4. Современные международные отношения, под ред. Торкунова А.В., Москва, 2004 г. 375 стр.
5. Подцероб А.Б., Проблема водообеспечения в арабских странах, www.centrasia.ru/newsA.php?st=1352699340
6. Смирнова В. Вода и мир на Ближнем Востоке, Востоковедный сборник, Выпуск 5, Москва, 2003 г.

УДК 327(574+5-15)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АРАБ ЕЛДЕРІМЕН ДОСТЫҚ ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ

Мырзаханова Амина Кемаловна

super.amina-myrzahan@yandex.ru

шығыстану кафедрасының аға оқытушысы,

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана

Халықаралық қауымдастықтың мүшесі болғаннан кейін Қазақстан бейбітшілік, қауіпсіздік пен тұрақтылықты сақтауға бағытталған жаһандық әрекеттерге белсенді қатыса бастады. Біріккен Ұлттар Ұйымы (БҰҰ) және тағы басқа халықаралық, аймақтық ұйымдар шеңберінде республикамыз аймақтық шиеленістерді бодырмауға, ұжымдық қауіпсіздіктің нақты істер атқара алатын механизмдерін құруға үлкен үлесін қосуда. Қазақстан сыртқы саясатының бейбітшілік сүйгіштік сипаты мен барлық шет ел әріптестерімен өзара мүдделер мен халықаралық жағдаяттарды ескере отырып, ынтымақтастықты дамыту талпыныстары біздің жас мемлекетімізге өте жақсы халықаралық бедел әперіп, ұлттық мүдделер тұрғысында аса маңызды мемлекеттермен қарым-қатынастардың жоғарғы деңгейін қамтамасыз етті. Ресеймен, Орталық Азия мемлекеттерімен дәстүрлі тығыз қатынастар орнатылып, озық әлемдік державалардың бірі – АҚШ-пен байланыстар экономикалық әріптестік деңгейіне жеткізілген, Европа елдерімен дамыған саяси және іскерлік қатынастар, Қытай және Оңтүстік-Шығыс Азия мемлекеттерімен әр түрлі бағыттарда қатынастар белсенді түрде жүргізіліп жатыр.

Еліміздің сыртқы саясатының аса маңызды бағыттарының бірі ислам әлемімен достық қатынастарды ұстану болып табылады. Мұндай ұстаным елдің сыртқы позицияларының күшеюіне әкеліп, Қазақстанның дүниежүзілік қауымдастыққа саяси және экономикалық ықпалдасуына көмектесіп, қазақ дипломатиясының азиялық, таяушығыстық, мұсылмандық сияқты маңызды бағыттарындағы мүмкіндіктерінің кеңеюіне жол ашады.

Қазақстанның мұсылман әлемімен өзара қатынастарының негізгі ажырамас бөлігіне араб елдерімен байланыстары жатады. Араб әлемі еліміздің тәуелсіздігін үлкен қуанышпен қарсы алып, оның барлық ішкі және сыртқы бағыттарын қолдады, біздің жас мемлекетімізбен жан-жақты байланыстарды орнатуға белсенді қатысты. Қазақ және араб халықтарының рухани жақындастығы да елеулі рөлін қосып, біздің мемлекеттеріміздің бір-біріне тартылуына әкелді. Араб елдерінің Қазақстанға басқа елдермен салыстырғанда жақын географиялық орналасуы да маңызды болып отыр. Олардың көліктік-коммуникациялық әлеуеті, сонымен қатар қазақстандық тауарлар үшін нарығының кеңдігі еліміздің қызығушылығын туғызуда. Бүгінгі күнге дейін еліміз көптеген араб елдерімен қарым-қатынас орнатып, олармен саяси, экономикалық және мәдени байланыстарды дамытып келеді. Атап айтсақ төмендегідей араб елдерімен дипломатиялық қатынастар орнатылған: Бахрейн Корольдігі, Египет Араб Республикасы, Марокко Корольдігі, Либия мелекеті, Сирия Араб Республикасы, Катар Мемлекеті, Оман Сұлтандығы, Біріккен Араб Әмірліктері, Палестина Мемлекеті, Алжир Халық Демократиялық Республикасы, Ливан Республикасы, Ирак Республикасы.

Тәуелсіздік алғаннан кейін бастапқы жылдары Қазақстанның қаржы, экономикасы қиын жағдайға ұшырады, оған қоса тез арада мемлекет астанасын Алматыдан Ақмолаға көшіруге байланысты біз шетелдік валютаға мұқтаж болдық. Міне, сол кезде Батыс елдерінің компаниялары біздің фабрика, зауыттарымызды арзанға сатып алып жатқанда, нағыз жәрдем Ислам конференциясы ұйымы (ИКҰ) мүшелері – араб мемлекеттерінен келді. Парсы шығанағындағы елдер елордамызды көшірген кезде 100 миллионнан астам доллар қаржылай тегін көмек берді. Сауд Арабиясы 15 млн долларға Астанада Парламент Сенаты ғимаратын тегін салып берді, Астана – Қарағанды автомобиль жолын салуға 12 млн доллар жеңілдеткен несие бөлді, Оман 10 млн долларға Салтанат сарайын және басқа да жоба құрылыстарын тегін салды. Катар Мемлекеті – Нұр-Астана мешітін, Кувейт Астана қалалық әкімшілігі ғимаратының құрылыс қаражатын бізге сый ретінде берді. Басқа да мұсылман мемлекеттерінен қазақ елі көп жәрдем алды.

Еліміз бірқатар аймақтық ұйымдардың мүшесі және маңызды халықаралық бастамалардың ұйытқысы, оның ішінде 2012 жылы Қазақстан Ислам ынтымақтастық ұйымы (ИЫҰ) Сыртқы істер министрлерінің кеңесіне төрағалығын табысты аяқтады. Осы әлемдік деңгейде атқарылған ауқымды жұмысты талдау арқылы Қазақстанның Араб елдерімен ынтымақтастығының басымдықтары мен перспективаларын айқындауға болады.

Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаев атап өткендей, ИЫҰ 4 құрлықтағы 57 мемлекетті біріктіретін ислам әлемінің өзіндік Біріккен Ұлттар Ұйымы міндетін атқарып отырған бірегей құрылымы болып саналады. Қазақстан Республикасының 1995 жылы ИЫҰ-на мүше болып енуінен кейін көптеген жетістіктерге қол жеткізді. Қазақстанның ИЫҰ төрағалығы халықаралық қауыммен аса жемісті, жоғары деңгейде ұйымдасқан тарихи іс-шара ретінде бағаланғанды.

Осыған орай, Қазақстан Ислам елдерінде өзіне үлкен жауапкершілік жүктеуге қабілетті, өзекті халықаралық проблемаларды шешуге әрдайым белсене атсалысушы тарап ретінде танылды. Қазақстан абыройының ислам елдерінде өсуінің жарқын мысалы ретінде ИЫҰ мемлекеттерінің EXPO-2017 көрмесін Астана қаласында өткізу үшін Қазақстанның үміткерлігін кеңінен қолдауын атап өтуге болады. Сондай-ақ, Қазақстанның Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңес пен Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезін шақыру жөніндегі бастамалар Ұйымның жыл сайынғы құжаттарында көрініс табады.

Қазақстанның осы ұйымға мүше болуы экономикалық табыстарға да жол ашуда. Біріншіден, ИЫҰ елдері шеңберінде Азық-түліктік қауіпсіздік ұйымын құрып, оның штаб-

пәтерін Астана қаласында орналасыру туралы бастама Қазақстан өнімін, атап айтқанда дәнді дақылдары экспортын ілгерілетуге маңызды септігін тигізетіні мамандармен болжамдалып отыр. Екіншіден, ИЫҰ арнайы ұйымы – Исламдық даму банкінің Қазақстандағы серіктестік стратегиясын қабылданып, экономиканың басым секторларына жалпы құны 1 млрд. АҚШ долларын құрайтын инвестициялық жобалар іске асырылуда. Қазақстан төрағалығының тарихи маңыздылығын Астанадағы кеңесте бірінші рет 18 Тәуелсіз Адам Құқықтары бойынша Комиссарларының сайлануы, Ұйымның аты мен логотипінің өзгертілуі, ИЫҰ-ның Орталық Азияның экономикалық және әлеуметтік дамуына арналған Арнайы Бағдарламасының қабылдануы сияқты жетістіктер белгілейді.

Алайда, Қазақстанның ИЫҰ төрағалығы Ислам әлеміндегі саяси өмірдің шиеленіскен кезеңдерінің бірінде өтті. ИЫҰ шеңберіндегі Қазақстанның міндеттері мен бастамаларын іске асырылу үдерісі әлемдегі жағымсыз тенденциялар мен өңірлік проблемаларға байланысты күрделене түсуі мүмкін. Соңғы жылдары Египет, Ливия, Тунис, Йемен мемлекеттерінде орын алған Араб революциялары өңірдегі әлеуметтік-экономикалық жағдайдың нашарлағанын айқындады.

Сонымен қатар, Изриль-Палестина қарсылығы, Сириядағы азаматтық соғыстың ұзақ жылға ұласуы, Иранның ядролық бағдарламаны іске асыруы, 2014 жылға жоспарланған АҚШ әскерінің Ауғаныстаннан шығуына байланысты Орталық Азия өңіріндегі қауіпсіздік жағдайдың әлсіреуі Ислам мемлекеттерінің орталық өңірлерінде тұрақтылық орнатуға жол бермеуде. Жоғарыда аталған мәселелер Қазақстанға маңызды Үнді мұхиты немесе Суэц каналына жол ашатын Таяу Шығыс, Парсы бұғазы елдерімен бірлескен инфрақұрылымдық жобаларды іске асырудың кедергі факторлары болып есептеледі.

Сондай-ақ, ИЫҰ-на мүше Орталық Азия мемлекеттерінің өңірлік деңгейдегі мәселер бойынша келіспеушіліктері жиі орын алып отыр. Иран, Әзербайжан, Ресей, Қазақстан, Түркіменістан Каспий теңізінің мәртебесі жөнінде пікірталасты жалғастыруда. Қазіргі уақытта Тәжікістан және Өзбекістан, Қазақстан және Қырғызыстан арасындағы трансшекаралық өзендер мәселесі де шешімін тапқан жоқ..

Аталған мәселелерді шешу үшін Мұсылман қауымындағы ынтымақтастық және интеграция үдерістерін әрі қарай жалғастыру шараларын талап етеді. Бұл үдерістердің дамуына маңызды үлес қосу үшін Қазақстан инновациялық қағидаттар мен қазіргі заманғы технологияларға негізделген экономиканы құру арқылы Ислам және Батыс елдері арасында саяси тұрақтылықты, экономикалық дамуды, серіктестікті ілгерілетуші көпір ретінде орын ала білуі тиіс. Қазақстанның Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңесті құру, Еуропадағы Қауіпсіздік және Ынтымақтастық Ұйымында төрағалық ету арқылы көптеген халықаралық мәселелерде делдал рөлін атқара алды. Ал экономикалық салада Орталық Азиядағы экономикалық жағдайды жақсартуға бағытталған «Батыс Қытай – Батыс Еуропа» тас жолы сияқты континенталдық жобалардың саны көбейтілуі тиіс. Исламдық елдерді байланыстыратын инфрақұрылымдық жобалар азық-түліктік, энергетикалық қауіпсіздікті орнату үшін қажет.

Жоғарыда баяндалған жұмыстар және бастамалар жөніндегі ақпаратты зерделей келе, ИЫҰ мүшелігі аясындағы қойылған мақсаттар мен міндеттерді орындаудың Мемлекет Басшысының тапсырмаларын іске асыру, еліміздің қауіпсіздігін қамтамасыз ету, егемендігіміз бен тәуелсіздігімізді нығайту ісіне сүбелі үлес қосатындығы айқындалады. Қазақстан ИЫҰ шеңберіндегі міндеттерін атқара отырып, өңірлік қауіпсіздікті қатайту және экономикалық даму қарқынын нығайту жұмысын жалғастыруы тиіс.

Еліміз араб елдерімен Білім және ғылым саласындағы халықаралық ынтымақтастығы келесі келісімдер негізінде жүзеге асырылады: ҚР Үкіметі мен Сауд Аравиясының Үкіметі арасындағы сауда-экономикалық, инвестициялық, техникалық және мәдени ынтымақтастық туралы, сонымен қатар, спорт және жастар ісі саласындағы 1994 жылдың 27 қыркүйегіндегі Бас келісім; ҚР Үкіметі мен Палестина Мемлекетінің Үкіметі арасындағы мәдени ынтымақтастық туралы 1995 жылдың 27 желтоқсанындағы келісім; ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Пакистан Ислам Республикасының Білім министрлігі арасындағы білім

саласындағы ынтымақтастық туралы 2001 жылдың 18 шілдесіндегі келісім; ҚР Үкіметі мен Иордан Хашимит Корольдігінің Үкіметі арасындағы білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы 2006 жылдың 6 тамызындағы келісім; ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Иордан Хашимиттер Корольдігінің Жастар ісі жоғары кеңесінің арасындағы жастар саясаты саласында ынтымақтастық туралы 2006 жылғы 29 қарашадағы келісім; ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Египет Араб Республикасының Жоғары білім және ғылыми зерттеу министрлігі арасындағы білім саласындағы өзара түсіністік туралы 2007 жылғы 13 наурыздағы меморандум; ҚР Үкіметі мен Сирия Араб Республикасының Үкіметі арасындағы білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы 2007 жылдың 5 қарашасындағы келісім; ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Оман Сұлтандығының Жоғары білім министрлігі арасындағы білім және ғылым саласындағы ынтымақтастық туралы 2008 жылдың 16 наурызындағы Меморандум; ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Біріккен Араб Әмірлігінің Жоғары білім және ғылыми зерттеу министрлігі арасындағы жоғары білім және ғылыми зерттеулер саласындағы ынтымақтастықты дамыту ниеті туралы 2008 жылдың 28 желтоқсанындағы меморандум; ҚР Үкіметі мен Катар мемлекетінің Үкіметі арасындағы жастар және спорт саласындағы 2009 жылдың 22 сәуіріндегі келісім. ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Египет Араб Республикасының Жоғары білім және ғылыми зерттеу министрлігі арасындағы ғылыми зерттеулер саласындағы ынтымақтастық туралы келісім 2010 жылғы сәуір айы.

Қазақстанның ислам әлемімен қарым-қатынасының тереңдей түсуі турасында 2006-2007 жылдар аралығында бұл байланыстың қарқындылығы байқалғанын атап өтуге болады. 2007 жылы Елбасы Мысыр, Иордания, Қатар, Сирия, Біріккен Араб Әмірліктерінде ресми сапарымен болып қайтты. Ал Қазақстанға Мысыр Президенті Х. Мубарак және Иордания королі Абдалла II келді. Бұның бәрі біздің еліміздің және ислам мен араб әлемі арасындағы қарым-қатынасының жаңа деңгейге көтерілгендігінің бірден-бір белгісі болып табылады. Мысалыға 2007 жылдың қараша айында Елбасының Сирия Араб Республикасына ресми сапары елеулі оқиға болды. Бұл біздің ел Президентінің араб және мұсылман әлемінде ықпалы зор Сирия мемлекетіне деген алғашқы сапары болды. Бұл мемлекет территориясында Қазақстанның тарихына тікелей байланысы бар ұлы ғұламалар жерленген. Олар қазақ даласынан шыққан бүгінде Дамаскіде жерленген ұлы ғалым, ағартушы Әбу Насыр Әл-Фараби мен аты аңызға айналған қолбасшы, әмірші Сұлтан Бейбарыс. Осы ретте тарихи және мәдени мұраларды әрдайым сақтап, дәріптеген Қазақстанның Дамаскідегі Әл-Фараби кесенесін салуға және Сұлтан Бейбарыстың кесенесінде жөндеу жұмыстарын жүргізуге қаржы бөліп отырғандығы да кездейсоқтық емес. Бүгінгі күні республикамыз әлем ауқымындағы өзекті Батыстың жетекші мемлекеттері мен ислам әлемі арасындағы «Батыс — мұсылман әлемі» диалогын дамыту идеясын алға тартып отыр, әзірше бұл сыртқы істер министрлері деңгейінде жүзеге асуда. Қазақстан аталмыш идеяны әлем діндерін біріктірген және дінаралық сұхбат құруға мүмкіндік берген өзінің халықаралық тәжірибесіне сүйене ортаға салуда. Бұған мысал мемлекетімізде бірнеше рет өткен және халықаралық деңгейде жоғары бағаға ие болған Әлем және дәстүрлі діндер басшыларының съезі. БҰҰ Бас Ассамблеясының 62-і сессиясында сөйлеген сөзінде ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаев болашақ съездің БҰҰ аясында өткізілуі туралы ұсыныс жасады.

Араб елдерінің арасынан Египет Араб Республикасы мен Қазақстан Республикасы арасындағы қарым-қатынасқа тоқталып өтейік. Ең алғашқылардың бірі болып еліміздің тәуелсіздігін мойындаған және дипломатиялық қатынас орнатқан Египет Араб Республикасы. Египеттің Қазақстандағы Елшілігі 1992 жылғы тамыз айынан бастап қызмет атқарады. Сонымен қатар, Таяу Шығыс елдерінің ішінен осы елде 1993 жылғы сәуір айында алғаш рет Қазақстан Республикасының елшілігі шаңырақ көтерген. Араб елдерінің ішінен Қазақстан елшілігінің Египетте ашылуының себебі неде деген сұраққа, сол кезде Қазақстанның Египет Араб Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі болған Болатхан Құлжан Тайжан былай деген еді: «Араб елдерінің ішінде Қазақстан елшілігінің Египетте ашылуы өте терең ойланып жасалған мәселе деп ойлаймын. Египет Араб

Республикасы тек араб елдері арасында ғана емес, Африка елдері, мұсылман елдері және сол аймақтағы елдердің ішінде беделі жоғары мемлекеттердің бірі. Халқының саны, жер көлемі үлкен және экономикалық, саяси, әскери беделі де өте жоғары. Осындай беделді мемлекетте елшілік ашу әр уақытта тиімді. Оның үстіне Мысыр елінің мәдениеті қазақ халқы үшін бөтен емес. Мысыр мәдениетінің түркі тектес халықтардың әдет-ғұрыптарымен ұқсас жерлері де бар. Бұл жерде Бейбарыс бабамыз мәмлүктердің династиясын қалыптастырып Египетті билеген» [3, 19].

Жоғарыда айтылған пікірге ой қоссақ, Египет Таяу Шығыс елдері арасындағы қақтығыстарды реттеуде мол тәжірибесі бар және әрқашан шешуші рөл атқарады. Көптеген елдер, әсіресе араб елдері сол аймақтағы әр түрлі халықаралық мәселелерді шешуде Египеттің көзқарасымен санасады, сол елдің шешіміне жүгінеді. Сонымен қатар, экономика жағынан қарастырсақ, елдегі халықтың көптігі үлкен нарыққа жол ашады, ал Қазақстан үшін кең нарыққа ие болу өте маңызды. Осы жайттардың барлығын ескере отырып, Қазақстан Египетте өз елшілігін тезірек ашуға ұмтылған деп ойлаймыз.

Өткен жылдар ішінде тараптар өзара әртүрлі деңгейдегі сапарлармен алмасты. Олардың ішінде ең бастылары ретінде ҚР Парламенті Сенаты мен Мәжілісі төрағаларының, Сыртқы істер, Мәдениет және ақпарат, Ауыл шаруашылығы, Индустрия және сауда министрлерінің, Астана, Алматы қалаларының, Көкшетау мен Жамбыл облыстары әкімдерінің, Жоғарғы сот төрағасының, Бас муфтидің, Сауда-өнеркәсіп палатасы төрағасының Египетке сапарларын атап өтуге болады. Қазақстанда сапармен Египеттің Діни істер жөніндегі министрі (төрт рет), Жоспарлау және халықаралық ынтымақтастық министрі, Сыртқы істер министрінің орынбасары болды. Египет Азиядағы өзара ықпалдастық және сенім шаралары жөніндегі кеңесін, Әлемдік және дәстүрлі діндер басшылары съезін өткізу, 29 тамызды – «Ядролық қарудан бас тартқан әлем» халықаралық күн ретінде жариялау іспетті қазақстандық бастамаларға қолдау көрсетті. Египеттің Діни істер жөніндегі министрі Х. Зақзук 2008 жылғы 17 қазанда Астанада өткен «Ортақ әлем: әралуандық арқылы ілгерілеу» форумына қатысты. Әл-Азхар университетінің Бас имамы шейх М. Тантауи және ЕАР Президентінің арнайы өкілі, Діни істер жөніндегі министрі М. Зақзук Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің үш Съезіне (2003, 2006 және 2009 жж.) қатысты.

ҚР Мемлекеттік хатшысы – Сыртқы істер министрі Қ. Саудабаев Ислам Конференциясы Ұйымы Сыртқы істер министрлері кеңесінің 37-ші сессиясында (18-20 мамыр 2010 жыл, Душанбе қаласы) ЕАР Экономикалық даму министрі О.М. Османмен кездесті. 2010 жылдың 1-2 желтоқсанында Астанада өткен ЕҚЫҰ Саммитіне АРЕ Сыртқы істер министрі А. Абуль Гейт қатысты. Қазақстан мен Египет арасында бірлескен үкіметаралық комиссияның 4 отырысы өткізілді – Каирде (1995 жыл мамыр, 2003 жыл желтоқсан), Астанада (2001 жыл маусым, 2007 жыл ақпан).

Қазақ-египет қарым-қатынастарының шарт-құқықтық базасы 30-дан астам құжаттан тұрады. Сонымен қатар, екі ел арасында бірқатар үкіметаралық келісімдер мен хаттамаларға қол қойылған: Қазақстан Республикасы мен Египет Араб Республикасы арасындағы өзара қатынастар мен ынтымақтастық негіздері туралы келісім; ақпарат ынтымақтастығы туралы хаттама; экономика, ғылым және техника туралы келісім; инвестицияны ынталандыру туралы келісім; сауда келісімі; ветеринария саласындағы ынтымақтастық туралы келісім; ҚР сыртқы істер министрлігі мен ЕАР сыртқы министрлігі арасындағы саяси консультациялар туралы хаттама. Экономика, білім, ауыл шаруашылығы саласында көптеген ауқымды жұмыстар атқарылды. Ал мәдениет, өнер саласын алсақ, Алматыда Египет мәдени орталығы, Каирде Қазақстан мәдени орталығы жұмыс істейтінін айтуға болады. Египет мәдени орталығында көптеген мәдени шаралар өткізіліп, араб тілін оқып, үйренгісі келгендер үшін арнайы курстар ұйымдастырылып тұрады. Сол секілді бұл орталық қазақ студенттерін Египетке оқуға және қазақстандық оқытушыларды біліктілікті көтеру курстарына жіберумен де айналысады. Египеттің білім министрлігі Қазақстан жастарының Египеттің жоғары оқу орындарында білім алуы үшін жыл сайын 40 орын бөледі. Одан тыс Әл-Асқар университетінен тағы да 15 орын бөлінеді. Осы бастамалардың арқасында бүгінге дейін

көптеген қазақ жастары Египетте білім алып шықты. Ал Алматыда «Нұр-Мүбәрәк деп аталған қазір «Нұр» деп аты өзгертілген қазақ-египет ислам университетін алсақ, қазір онда 300-дей студент білім алып жатыр. Ал оқытушыларына келсек, қазақстандық ғалымдармен қатар мұнда Египеттен арнайы келген ғалымдар да сабақ береді. Қазір сол университеттің өзінде Египеттен келген жиырмадан астам оқытушы сабақ беріп жүр. Одан өзге Қорқыт ата университетінде, Қожа Ахмет Яссауи атындағы университетте, Әл-Фараби атындағы университетте, Абылай хан атындағы халықаралық қатынас және әлем тілдері университетінде, Астанадағы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде египеттік оқытушылар дәріс жүргізуде

Қазақстан мен Египет арасындағы экономикалық саладағы қарым-қатынас 1991-1992 жылдары басталған. Тауар айналымының көлемі ол кезде 7 миллион АҚШ долларын құрайтын. Экономикалық ынтымақтасу қарқыны өсе келіп, аталған көрсеткіш 2008 жылы 250 миллион долларға дейін көтерілді. Бірақ соңғы жылдары бұл көрсеткіш біршама бәсеңдеп отыр. 2010 жылы екі елдің тауар айналымы 113 миллионды ғана құрады. Оның 95 миллионы – Египеттің, ал 18 миллионы Қазақстанның үлесі.

2008 жылы Каирдегі қазақ елшілігі орналасқан көшеге Абай Құнанбайұлының есімі берілді.. Осы жерде еліміздің бас қаласы Астана көшелерінің біріне де Египеттің атақты жазушысы Таха Хусейннің аты берлігенін атап өтуіміз керек. Бұл – екі елдің ізгі қарым-қатынасының дәлелі екені даусыз. Бұл шара екі елдің ынтымақтастық деңгейі өте жоғары екенін көрсетіп берді Қазақстан Республикасы мен Египет Араб Республикасы арасындағы саяси, мәдени, ғылыми, экономикалық қарым-қатынастар даму үстінде.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. <http://www.kazembsaudi.com> интернет
2. <http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/kz/content/reference/strategy2030>
3. Тайжан Болатхан. Аталы сөздер. Жалауымда жүрегімнің лүпілі.- Алматы, 2007.- 368б.
4. http://portal.mfa.kz/portal/page/portal/mfa/kz/content/policy/cooperation/asia_africa
5. Астана ақшамы. 2 қараша 2013 жыл
6. Тайжан Болатхан. Елші күнделігі. 2007.

УДК [327:341.224.3](510:574)

ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙДЫҢ ТРАНСШЕКАРАЛЫҚ ӨЗЕНДЕР МӘСЕЛЕСІНДЕГІ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТ

Нурбаева Жанар Нұрланқызы

zhanar_91enu@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, халықаралық қатынастар факультеті,
Шығыстану мамандағының 1 курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі: Бейсен Айнұр, PhD докторы

Қазіргі кезеңде Орта Азияда трансшекаралық өзендердің су ресурстары бойынша көптеген даулы мәселелер туындауда. Қазақстан үшін трансшекаралық өзендер мәселесі, әсіресе мемлекетіміз бен көршілес Қытай Халық Республикасы арасында көптен бері күн тәртібінде тұрған мәселе болып табылады. Оң шешім қабылдап, екі жақты келісімге келуге дипломатиялық әдістердің және су мәселесінің көршілес мемлекеттердің халқы үшін маңыздылығын түсінудің арқасында ғана қол жеткізу мүмкін, сондықтан қазіргі таңда Қазақстан-Қытай қатынастарындағы трансшекаралық өзендер мәселесі жан-жақты зерттеуді талап ететін өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Қазақстан мен Қытайды жиырмадан астам трансшекаралық өзендер байланыстырады, олардың ең ірілері Ертіс, Іле, Талас және Хоргос өзендері. Бұл өзендердің ресурстары Қазақстан үшін аса маңызды тұщы су көздері болып табылады. «Ертіс-Қарағанды» каналы